

Hvorfor?

Hvorfor skal hele eller dele af uddannelsen til hhv. lærer og pædagog lægges sammen? Det er et spørgsmål som redaktionen stiller og beder os sige noget fornuftigt om som rektorer for hhv. et pædagog- og et lærerseminarium.

Svaret er i og for sig helt enkelt: Fordi det er der nogen der ser ud til at have i sinde, og disse nogen har måske magt som de har agt. Ved at svare på den måde kommer vi til at fralægge os ansvaret - hvilket kan være fristende nok, nu da det i øvrigt ser ud til at tingene alligevel kører ad de spor, der er lagt ud af den øvrige politik omkring smagsdommere, kulturkamp og den slags. Sagen er imidlertid for alvorlig - for grundlæggende og vidtrækkende i sin betydning - til helt at afstå. Så her kommer alligevel nogle tanker og overvejelser i den anledning. De fortæller ikke så meget om, hvorfor alt dette - som vi altså hverken ved om sker eller i hvilket omfang eller hvordan - skal ske. De fortæller snarere noget om, hvad man har med at gøre, når det (hvad det nu end er) kommer til at ske. Vi plukker altså i nogle problemer, kommer hverken til at afvise dem eller foreslå en løsning på dem, men viser blot nogle efter vores mening vigtige aspekter ved dem.

DE KULTURELLE FORSKELLE

Hvis nu man på et tidspunkt - og på den ene eller den anden måde - begynder at sammenlægge dele af de to uddannelser, vil man hurtigt opdage at de to uddannelser har vidt forskellig kultur og tradition. Der er selvfølgelig også betydelige forskelle mellem lærerseminariernes indbyrdes og pædagogseminariernes indbyrdes, i forhold til land og by, de enkelte seminariers konkrete tradition og virkelighed osv. Men der er en ganske afgørende forskel i tradition og kultur mellem, på den ene side, at uddanne sig til pædagog og, på den anden side, at uddanne sig til lærer.

Hvori disse forskelle egentlig består kan det være vanskeligt tydeligt at identificere. Set udefra - med andre briller end de interne som jo netop er indstillede på at fange de mindste forskelle - kan det hele tage sig ens ud. Lærer- og pædagoguddannelserne ligner hinanden til forveksling, hvis de sammenlignes med f.eks. uddannelsen til merkonom eller bioanalytiker. Og de fleste uddannelser ligner formentlig hinanden til forveksling, hvis de som arbejdspladser sammenlignes med f.eks. en mindre industrivirksomhed. Forskellene mellem pædagoguddannelsen og læreruddannelsen er måske først og fremmest noget man oplever, når man er i dem. Men det hænger sammen med de forskelle der er mht. den profession de uddanner til, men også med hele deres historie. Der er mange forskelle, og de kan være noget utydelige hvis man skal sætte dem op imod hinanden. Men vi skal prøve at give nogle bud:

I læreruddannelsen retter man i høj grad opmærksomheden mod et ansættelsesområde, nemlig folkeskolen eller andre institutioner der principielt ligner folkeskolen til forveksling. På pædagogseminarierne må man rette opmærksomheden væsentligt bredere, ikke bare mod børnehaven og fritidshjemmet, men mod det socialpædagogiske område og en række særforsorgsinstitutioner af forskellig slags. I læreruddannelsen skal man forberede de studerende på at skulle løse en række forholdsvis veldefinerede, men ikke desto mindre nok så komplicerede opgaver, nemlig at undervise folk (fortrinsvis i alderen mellem 7 og 16) i bestemte fag. Der knytter sig en masse andre opgaver til lærerens arbejde, opgaver som lærere kan have et forskelligt forhold til - men grundlæggende er meningen med en skolelærer

at vedkommende kan undervise i det der skal undervises i. I pædagoguddannelsen skal man forberede de studerende på at være deltagere og formidlere i konstellationer og "situationer" som er langt mere varierede end undervisningssituationerne, og hvor det der står på dagsordenen, tillige vil være langt mere varieret og måske endog stå til grundlæggende forhandling. Kun ved særlige lejligheder skal tysklæreren forhandle med sine studerende om hvorvidt de skal undervises i tysk eller ej i tysktimen (dansk- eller klasselæreren måske noget oftere), og selv under disse forhandlinger kan læreren hente et arsenal af begrundelser fra de bestemmelser lærerarbejdet er underlagt. Kun ved særlige lejligheder kan pædagogen undslå sig for på den ene eller den anden måde at forhandle - eller skinforhandle - med børnene og de unge, de skæve og marginaliserede, omkring hvad der skal foregå. Det kan sagtens være at disse forhandlinger ikke nytter noget, at pædagogens arbejde blot følger rutiner der er sat af rammerne, men pædagogen skal på en anden måde end læreren være forberedt på at alt kan ske, og på at kunne forholde sig til det.

FORSKELLIGE TYPER KOMPETENCER

For de to uddannelser betyder det at man må hente sin sikkerhed i fortrinsvis lidt forskellige typer kompetencer. Lidt firkantet og lovligt tydeligt markeret kan man sige, at læreren i høj grad kan basere sin sikkerhed på at kunne et fag og at kunne formidle det (hvilket i sig selv er nok så vanskeligt og kompliceret, specielt i en skole hvor meningen med faget nødvendigvis må stå til almindelig diskussion, og børnenes interesser i sagen kan være noget forskellige). Pædagogen derimod må i højere grad basere sin sikkerhed på at kunne indgå i mere eller mindre veldefinerede sociale situationer og bevæge dem i mere eller mindre givne retninger. Rummet og logikken for det der skal foregå, er i højere grad nærværende som noget givet for lærerens arbejde end for pædagogens, mens rammerne for en vurdering af hvorvidt arbejdet lykkes, og mulighederne for at gebærde sig inden for disse rammer, er langt mere snævre for læreren end for pædagogen. Samtidig kan man sige at en lærer i højere grad end en pædagog kan benytte sig af sit fag og de i forvejen veldefinerede situationer i beskyttelsen af egen sårbarhed, mens pædagogen i ringere grad har noget at beskytte sig med.

Bl.a. på baggrund af alt dette må uddannelserne nødvendigvis være meget forskellige i de klange og farver der signaleres - i sproget, i diskurserne, i forventningerne, i evalueringerne osv. Det er i denne sammenhæng interessant og vigtigt at fremhæve at sådanne forskelle kan man sagtens gøre noget ved, bl.a. ved at lægge (dele af) uddannelser sammen eller ved at lægge institutioner sammen. Det tager sin tid, der vil være en del modstand, men hen ad vejen vil man kunne udjævne eller i det mindste ændre ved sådanne forskelle.

Men en sådan proces vil have sin pris - som man har set det med diverse seminarierammenlægninger og ved sammenlægningen mellem de tre pædagogiske uddannelser til det der nu hedder pædagoguddannelsen. At søsætte lidt optimisme og entusiasme i en sådan proces kan være en uoverstigelig vanskelighed. En væsentlig styrke ved begge disse uddannelser består på mange måder i at de trækker på en række traditioner og kulturer, som er udviklet og formidlet af medarbejderne, og som giver de enkelte uddannelser og institutioner en særlig "ånd". Ånden kan måske ofte virke noget altmodisch og ude af trit med virkeligheden eller for den sags skyld de studerendes forudsætninger og forventninger. Den kan være præget af en betydelig selvtilfredshed, selvretfærdighed og måske endda selvbeskyttelse. Men det giver alt andet lige en særlig styrke at have en ånd og tradition at trække på. Man kan bevæge sig med en anderledes selvfølgelighed, orientere sig mindre anstrengt i omverdenen. I det omfang man begynder at ændre ved sådanne traditioner, kan det meget vel være at man snarere mobiliserer mere af en eventuel selvtilfredshed, -

retfærdighed og -beskyttelse, altså noget helt andet end entusiasme og opfindsomhed.

DEN UDDANNELSESPOLITISKE SAMMENHÆNG

Når der fra flere sider tænkes på forskellige former for sammenlægninger af pædagog- og læreruddannelsen, hænger det på mange måder sammen med at det giver mening, sådan rent uddannelses- og regionalpolitisk. Der er tale om to mellemlange videregående uddannelser hvor institutionerne for en stor del er klemmt mht. at sikre optag og gennemførsel i et omfang, de nuværende budgette-ringsformer giver leverum. Hvis vi skal sikre institutionernes fortsatte eksistens med en vis spredning over landet, og hvor de på forskellig måde indgår som centre i lokalområderne, kan der foregå en eller anden form for centralisering. De helt små seminarier med begrænset opland skal imidlertid ikke blot sammenlægges til lidt større med lidt mindre begrænset opland, men først og fremmest sikres et bredere og mere fleksibelt eksistensgrundlag.

Når man samtidig bemærker at der "ude i praksis" i stigende grad er tale om et samarbejde, f.eks. omkring indskoling, og en glidende arbejdsdeling mellem pædagoger og lærere, kan det på mange måder give mening at tænke i også at lægge dele af uddannelserne sammen. Måske ikke blot fordi de ofte gør det samme - det gør de jo egentlig ikke, en stor del af de pædagoguddannede arbejder jo inden for helt andre områder end daginstitutioner og SFO'ere - men først og fremmest fordi de kunne have glæde af at styrke det fælles og have lidt mere af hinandens kompetencer. Alt det der med iagttagelse og beskrivelse, samarbejde med forældre og myndigheder er noget, der også i disse evalueringstider kræver en særlig opmærksomhed og omhu. Pædagogerne kunne derudover, ville man kunne mene, have et behov for at være måske lidt mere målrettede og sagsorienterede, lærerne et behov for at være lidt mere almene, legende, omsorgsorienterede og "kreative".

Sådan kan man meningsfuldt tænke om den sag, og disse tanker kan let føre i retning af tanker om sammenlægninger - men om sammenlægninger kan indfri sådanne eller andre hensigter, er straks en anden sag. Det hænger på den ene side sammen med, at det givet er vigtigt og uerstatteligt at de to uddannelser hver for sig kan opdyrke og forsvare diskurser og bestemte måder at se profession, indhold og faglighed på, uden nødvendigvis hele tiden at skulle se sig til siden - og forsvare sig mod andres mening og udefrakommende besværligheder. På den anden side er de studerende på henholdsvis lærer- og pædagoguddannelsen meget forskellige på en sådan måde at styrken ved uddannelserne netop også kunne ligge i de forskellige rekrutteringer.

Når dette er sagt, kunne man også sige noget om børnene. Ikke fordi de nødvendigvis ville have en mening, men fordi argumenterne for at gøre det ene eller det andet - internt i uddannelserne og i offentligheden - oftest hentes i børnene, og hvad man måtte mene de har brug for. Ved at tænke børnene ind kunne hvorfor? enten blive besvaret eller blive endnu mere rungende.

Fortsæt debatten på www.jagoo.dk/kronik